

Praktiska Sverige AB 556257-5786
pernilla.wendel@academedia.se

2023-10-23
Dnr 2023:1358

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisningens
kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne bageri-
och konditorikunskap vid Praktiska gymnasiet
Sundsvall i Sundsvalls kommun, med Praktiska
Sverige AB som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Praktiska gymnasiet Sundsvall avseende undervisningens kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne bageri- och konditorikunskap.

Praktiska Sverige AB har godkännande att bedriva restaurang- och livsmedelsprogrammet inriktning bageri och konditori vid Praktiska gymnasiet Sundsvall i Sundsvalls kommun enligt Skolinspektionens beslut den 7 september 2010 (dnr 37-2010:3235).

Granskningens syfte är att granska om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Praktiska gymnasiet Sundsvall den 12 september 2023. Besöket genomfördes av utredarna Ewa Mölleryd och Tilda Lindell.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En lektionsobservation
- En gruppintervju med elever
- En intervju med yrkeslärare
- Två intervjuer med apl-handledare
- En intervju med skolans rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt statistik som finns att tillgå om den aktuella skolenheten.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2024.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet bageri- och konditorikunskap i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men att utvecklingsområden finns.

Undervisningens innehåll

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **använd strategier i undervisningen som syftar till att ge eleverna stöd i att utveckla ett yrkesspråk**

Undervisningens form

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **integrera ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen**

Undervisning om och för hållbar utveckling

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **ge eleverna förutsättningar att analysera och reflektera kring hållbarhetsfrågor.**

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom områdena.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 30 april 2024 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post till

kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:1358) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet bageri- och konditorikunskap i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men utvecklingsområden finns.

Granskningen av undervisningens innehåll visar att undervisningen i bageri- och konditorikunskap ger eleverna förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper. Däremot har eleverna en stor del av undervisningen i ämnets kurser förlagd till arbetsplatser vilket begränsar möjligheterna till integreringen mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet (apl). Granskningen visar också att undervisningen ger eleverna vissa förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk, men att arbetsuppgifterna innehåller få moment som planeras där eleverna får öva på att utveckla ett yrkesspråk.

Granskningen av undervisningens form visar att teori och praktik hålls ihop på ett strukturerat sätt och att det tas hänsyn till enskilda elevers behov i undervisningens genomförande. Granskningen visar däremot att ett jämställdhetsperspektiv sällan tas upp i undervisningen.

Granskningen av undervisning om och för hållbar utveckling visar att vissa aspekter av hållbar utveckling tas upp i undervisningen, men inte på ett sätt som ger eleverna möjlighet att analysera och reflektera över hållbarhetsfrågor.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens innehåll

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens innehåll ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att elevernas arbetsuppgifter är autentiska och relevanta, och ger förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper. I bedömningen ingår att arbetsuppgifterna ger eleverna förutsättningar att hantera processer och situationer de kan möta i ett framtida yrkesliv och att det finns ett samband mellan skolförlagd och arbetsplatsförlagd undervisning. Genom undervisningen får också eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Motivering till bedömning

Arbetsuppgifterna är autentiska och relevanta

Granskningen visar att undervisningens innehåll på flera sätt ger eleverna förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper som de kan möta i ett

framtida yrkesliv. Arbetsuppgifterna genomförs på ett verklighetsnära sätt där eleverna ges möjligheter till praktisk träning.

Lärare och elever uppger i intervjuer att eleverna får öva på att tillverka bröd och bakverk från grunden och att halvfabrikat inte används. Eleverna säger att de får grunderna i undervisningen inom den skolförlagda utbildningen och att de lär sig mängd, tempo och särskilda varianter under apl. Läraren beskriver att eleverna behöver nöta in att bageri- och konditoriprodukterna ska hålla en jämn kvalitet och att det är ett jobb som behöver förberedas och genomföras. Läraren berättar att detta sker exempelvis genom att eleverna får arbetsuppgifter där det ingår att självständigt följa recept, välja och hantera råvaror. I år 3 får eleverna detta år öva på att utforma en jubileumsbakelse där det både ingår att utforma en estetiskt tilltalande och välsmakande bakelse, men som också ska kunna tillverkas i större skala på ett bageri.

Såväl lärare som elever beskriver att hygien-, arbetsmiljö- och säkerhetsfrågor ingår i undervisningen och ger flera exempel på hur de får träna sig på att hålla god hygien. Eleverna får öva på hur de ska undvika skador när de använder utrustning som kan vara farlig, exempelvis maskiner som roterar och heta ugnar.

Skolinspektionens utredare kunde också observera verktyg och rutiner för hygien och säkerhet fanns väl synliggjorda i bageriet eller intilliggande omklädningsrum.

Läraren beskriver att en viktig grund för att utveckla ett yrkeskunnande är att ha insikt i vad arbetet kräver utöver det rent hantverksmässiga, exempelvis planera och att hålla igång arbetet under en arbetsdag. Eleverna instämmer i att läraren förmedlar detta och eleverna själva lyfter fram att de för att klara arbetet behöver visa både tålamod, stresstålighet, prestigelöshet, öppenhet och att de behöver kunna hantera många moment parallellt. Eleverna beskriver också vikten av att kunna ta människor och att de inte bör ta sig själv på för stort allvar.

Undervisningen utformas med begränsad hänsyn till den kunskapsutveckling som sker under apl

Granskningen visar att skolan ger apl-handledarna ramar för det kunskapsinnehåll som elevernas apl bör innehålla. Däremot är en stor del av de flesta kurser i ämnet bageri- och konditorikunskap är apl-förlagda och därför får eleverna begränsad möjlighet till skolförlagd undervisning som anpassas utifrån elevernas lärande under apl.

Såväl lärare som elever berättar att en stor del av undervisningen i ämnet i år 2 och 3 är apl-förlagd och att apl utgör mer än 15 veckor. Under år 2 läser eleverna 400 poäng i programfördjupningskurserna bageri 2, konditori 2 samt praktisk marknadsföring 1 varav 360 poäng är apl-förlagda. Under år 3 läser eleverna bageri 3, bageri 4, konditori 2, konditori 3 och konditori 4, sammanlagt 500 poäng varav 450 är apl-förlagda. Eleverna berättar att de under år 2 endast var på skolan vid enstaka veckor för att få undervisning i bageri och konditori 2, till exempel för att få

tillverka praliner. Detta bekräftas av läraren. Från och med detta läsår är upplägget ett annat där apl varvas med några veckor inne på skolan, men 90 procent av undervisningstiden i ämnet är apl-förlagd såväl i år 2 som år 3.

Läraren berättar att yrkeserfarenhet och kännedom om branschen utgör grunden när läraren planerar för kopplingen mellan apl och den skolförlagda undervisningen. Eleverna berättar att de inför apl har ett möte där eleverna träffar apl-handledaren och att de får lite kort information om hur apl kommer att gå till. Eleverna får även se bageriet där de ska göra apl.

Både lärare och apl-handledare beskriver att de har kontakt under apl-perioden, främst över telefon, och att läraren ibland också gör ett eller flera besök. Lärare och apl-handledare ger exempel på att samtal kan leda till att öka den skolförlagda delen av utbildningen i förhållande till apl. Detta för att ge lärare bättre möjligheter att bedöma kunskapsutveckling och följa upp hemsituation och annat som påverkar skolgången och möjligheten att fullfölja apl-perioden. En av de apl-handledare Skolinspektionen intervjuat säger att de haft trepartssamtal på plats och att samtalet kretsat kring arbetsuppgifter, att hålla rutiner, vad som gäller, hur eleverna ligger till i sin kunskapsutveckling och vilka moment de fått träna på, men också vad som gäller kring frånvaro och sådana frågor. En annan apl-handledare berättar att de har haft ett uppstartssamtal med eleven och läraren och då har de bland annat pratat om vad som är möjligt och inte att göra på den aktuella arbetsplatsen. Till exempel kan de inte temperera choklad och då har läraren ordnat en annan arbetsplats där eleven kan göra det. Däremot har den apl-handledaren inte varit med på trepartssamtal, men handledaren uppger att hen har pratat med yrkesläraren om att ha trepartssamtal.

Eleverna berättar att de förbereds inför apl gällande regler, förväntningar och vad som gäller kring apl, men att det inte förekommer någon strukturerad instruktion i form av en arbetsuppgift med möjlighet till reflektion eller liknande. Det framkommer inte heller att eleverna för loggbok eller motsvarande i samband med apl. Däremot efterfrågar läraren information om elevens prestation som kan ligga till grund för bedömning av elevernas kunskaper från apl-perioden, och apl-handledarna beskriver att denna information lämnas muntligen. Rektorn förmedlar att yrkeslärare använder en app för att dokumentera elevernas lärande, hur väl eleverna uppnår betygskriterierna och det centrala innehållet i kursen.

Läraren nämner att några elever tröttnar på sin apl-plats eftersom de tillbringar mycket tid där och att några elever har kommit tillbaka till skolan och fått undervisning på plats istället. Apl-handledarna säger att mycket tid på apl ställer stora krav på handledarna för att eleverna ska kunna lära sig kursinnehållet, och det framkommer också att det vore önskvärt om eleverna kunde mer innan de kommer ut på apl. Av intervjuerna framgår också att det har varierat i vilken utsträckning apl-handledarna har fått information om kursernas mål och innehåll. Eleverna säger att det kan vara pressat att vara på en arbetsplats med

produktionskrav och att det är lättare att lära sig i skolan där det är lugnare tempo. Läraren säger att de tagit till sig av apl-handledarnas input och att skolan planerar att öka andelen skolförlagd undervisning.

Undervisningen ger eleverna vissa förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk, men inte på ett målinriktat och medvetet sätt

Läraren berättar att hen använder många av de begrepp och termer som hör yrket till i undervisningen, men att hen inte tänker specifikt på begreppsanvändningen. Eleverna berättar att läraren vägleder och använder begreppen naturligt i undervisningen, men det finns inga arbetsuppgifter eller liknade för att lära sig begreppen. Eleverna säger att en del av yrkesspråket blir automatiskt medan andra begrepp används mer sällan och att ju mer självständig eleven är i arbetet desto mer sällan använder eleven begreppen.

Undervisningens form

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens form ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är varierad och strukturerad och en tydlig koppling mellan teori och praktik. Det finns en röd tråd mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion. Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Motivering till bedömningen

Undervisningen är omväxlande och har en tydlig integrering mellan teori och praktik

Granskningen visar att undervisningen innehåller olika arbetsuppgifter som omfattar både teori och praktik och arbetsuppgifterna är utformade så att teori integreras i den praktiska undervisningen på ett strukturerat sätt.

Läraren berättar att hen varvar bageri- och konditorikurser för att det ska bli omväxling sett till arbetstempo, material och produkter. Vidare berättar läraren att hen arbetar både praktiskt och teoretiskt i bageriet eftersom läraren kan visa och förklara samtidigt. Eleverna bekräftar att undervisningen består av olika typer av uppgifter och aktiviteter så att de får öva på olika saker. Eleverna berättar att en typisk lektion inleds med ombyte, hygienrutin, och genomgång av recept. Om recepten är välkända börjar eleverna med arbetsuppgiften ganska omgående och om recepten innehåller nya moment demonstrerar läraren dessa och sedan får eleverna påbörja arbetet med receptet. Eleverna uppfattar att det finns ett tydligt syfte och mål med arbetsuppgifterna i bageriet.

Av intervjuerna med lärare och elever framgår att eleverna ibland har teoripass, men att de oftast arbetar praktiskt i bageriet. Eleverna berättar att de har ett läromedel som de ibland får i uppgift att läsa i samband med teorilektionerna. Eleverna beskriver att det finns en tydlig koppling mellan de teorilektioner de har och de praktiska övningarna. Eleverna tycker att läraren väver ihop teori och praktik på de praktiska lektionerna. Såväl lärare som elever säger att det ibland är rena teorilektioner, men oftast ska det teoretiska omsättas i praktiken, så som rutiner för hygien till exempel.

I undervisningen tas hänsyn till elevers behov och förutsättningar

Granskningen visar att undervisningens innehåll och arbetssätt är anpassat efter den aktuella elevgruppens olika behov för att nå ett gott yrkeskunnande.

På den lektion som Skolinspektionens utredare observerade delades eleverna in i grupper med tre olika arbetsuppgifter, baka småfranska, baka kanelbullar samt tillverka chokladbollar. Under lektionen såg läraren till att alla grupper kom igång med arbetet och att det sedan flöt på. Eleverna beskriver att de pratar med läraren om resultatet av det de producerat i slutet av lektionen och vad de kan göra för att få ett bättre resultat. Läraren pratar med eleverna om olika möjliga strategier som eleven kan använda och eleverna beskriver att de får ökat ansvar för sitt lärande när de visar att de behärskar olika moment.

Elever beskriver i intervju att undervisningen ofta är utformad så att de i sina grupper får en arbetsuppgift att utföra som ska slutföras innan lektionens slut. De får oftast själva dela upp arbetet mellan sig. Läraren beskriver att hen arbetar för att anpassa undervisningens utformning utifrån elevernas olika behov. Lärare beskriver att hen försöker ge personlig återkoppling och stöd till varje enskild elev under lektionerna, vilket också elever bekräftar. På den lektion som Skolinspektionens utredare observerade gavs eleverna aktivt lärarstöd i arbetsuppgifterna. Läraren kontrollerade genom frågor att eleverna förstod och kom igång med arbetet.

Jämställdhetsperspektivet tas upp i undervisningen, men arbetet består av punktinsatser

Granskningen visar att frågor om arbetsmiljö lyfts före apl med samtal om att det traditionellt är män som arbetar på bageri och kvinnor på konditori, men att frågor om jämställdhet inte integreras i undervisningen eller tas upp med eleverna utöver detta.

Läraren berättar att i samband med apl har hen pratat med elever om vissa arbetsmiljöaspekter. Då har de också pratat om att det finns en viss jargong och att det är viktigt att eleverna är förberedda på vilka spelregler som finns. Läraren säger att det kan vara rätt men hjärtligt, men att det är viktigt att det ska vara en schysst miljö. Läraren säger att hen uppmuntrar eleverna att arbeta med både bageri och konditori och att de inte ska fastna i den traditionella könsuppdelningen där

männen hamnar på bageri och kvinnorna på konditori. Däremot har läraren inte fördjupat diskussionen om föreställningar om manligt och kvinnligt och hur detta kan påverka yrkeskulturen. Eleverna säger att de inte direkt pratat om föreställningar om kön, men att de märkt av att det finns en uppdelning mellan män och kvinnor ute i branschen och att det främst är kvinnor som väljer bageri och konditori på restaurang- och livsmedelsprogrammet.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Här bedöms i vilken utsträckning undervisning om och för hållbar utveckling ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är utformad för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet. Undervisningen ger också verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen finns genomgående ett hållbarhetsperspektiv som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Motivering till bedömningen

Vissa aspekter av hållbar utveckling tas upp i undervisningen, men eleverna får sällan analysera och reflektera kring hållbarhetsfrågor

Granskningen visar att olika aspekter av hållbar utveckling tas upp i undervisningen, men att undervisningen inte ger eleverna förutsättningar att få ett djupare perspektiv på hållbarhetsfrågor.

Läraren berättar att hen tar upp hållbarhetsaspekter som ergonomi, arbetsmiljö och säkerhet och ett hållbart arbetsliv. Läraren säger att hen någon gång låter eleverna reflektera över hur val av råvaror kan få miljömässiga konsekvenser, men att det i så fall är den ekonomiska aspekten vid inköp och val av råvaror som i första hand lyfts fram i undervisningen. Såväl lärare, elever som apl-handledare säger att eleverna får kunskap om hur de ska minska svinn och varför. Eleverna säger att de inte haft någon fördjupad lektion eller arbetsuppgift där eleverna getts möjlighet att analysera och reflektera över hållbarhetsfrågor utan att det mer kommer in som tips och råd i undervisningen medan de arbetar.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens innehåll

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- **använd strategier i undervisningen som syftar till att ge eleverna stöd i att utveckla ett yrkesspråk**

Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling.¹ Enligt Skolverket är språket ett viktigt redskap i undervisning och lärande. I det yrkeskunnande eleverna ska tillägna sig i undervisningen ingår såväl muntligt som skriftligt yrkesspråk. Att tillägna sig yrkesspråk innebär att lära sig tänka kring och förstå yrkeskunnande och också att kommunicera det med andra. Hur yrkeslärare handskas med språk och kommunikation i sin undervisning kan ha stor betydelse för vad deras elever lär sig.²

Av granskningen framgår att undervisningen i ämnet bageri- och konditorikunskap ger eleverna en begreppsförståelse. Utöver att yrkets termer och begrepp används av läraren i undervisningen finns det dock inga exempel på strategier eller arbetsuppgifter som används för att ge eleverna stöd att utveckla ett yrkesspråk. Elever beskriver exempelvis att ju mer självständigt de arbetar, desto mindre använder de ett yrkesspråk.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn tillsammans med lärare utvecklar undervisningen så att eleverna får genomtänkt stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling också i yrkesämnet. I det arbetet kan Skolverkets modul användas, se [Lärportalen Skolverket Språk i yrkesämnena](#).

Skolinspektionen vill också framhålla betydelsen av behovet av ett fortsatt utvecklingsarbete där skolan stärker den skolförlagda delen av utbildningen och dess integrering med apl. Detta för att eleverna ska vara väl förberedda när de kommer ut på apl.

Undervisningens form

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- **integrera ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen**

Av läroplanen framgår att lärare ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors

¹ Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Lgy11), avsnitt 2.1 Kunskaper.

² [Lärportalen Skolverket Språk i yrkesämnena](#).

möjligheter och val.³ Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.⁴ Skolans demokratiuppdrag innebär bland annat att stärka elevernas kunskaper om makt och inflytande och tydliggöra att alla elever ska ha likvärdigt utrymme, i skolan, arbetslivet och i samhället i stort. Betydelsen av ett jämställdhetsperspektiv i yrkesrollen lyfts i Skolverkets stödmaterial nedan.

Av granskningen framgår att jämställdhetsperspektivet inte integreras i undervisningen, även om vissa aspekter har tagits upp vid enstaka tillfällen. Det framkommer att läraren har kunskap om föreställningar om kön och yrkeskultur, men läraren har inte diskuterat och problematiserat frågor om detta i undervisningen. Genom att i större utsträckning diskutera jämställdhetsfrågor kopplade till exempelvis yrkeskulturen i branschen med eleverna, kan undervisningen förbereda eleverna för deras kommande yrkesliv. Det kan ge eleverna förutsättningar att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om kön.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen så att ett jämställdhetsperspektiv integreras. Exempelvis kan lärare reflektera över hur normer och föreställningar om kön påverkar yrkesrollen. Lärare och elever kan också inför apl prata om hur föreställningar om könsroller kan ta sig uttryck och påverka arbetsmiljön och yrkeskulturen. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Aktivt jämställdhetsarbete i skolan - Skolverket](#) och [Jämställdhet i apl - Skolverket](#).

Undervisning om och för hållbar utveckling

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **ge eleverna förutsättningar att analysera och reflektera kring hållbarhetsfrågor**

I examensmålen för restaurang- och livsmedelsprogrammet framgår att utbildningen ska leda till en fördjupad förståelse av de etiska frågor som livsmedelshantering, försäljning och hållbar utveckling ställer. De etiska frågeställningarna ska även omfatta de tidigare stegen i produktionskedjan, som djurhållning, odling, transport och förädling.⁵

³ Lgy 11, avsnitt 2.1, Kunskaper, Riktlinjer.

⁴ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.

⁵ Förordning (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program med bilaga. Enligt 1 § ska de examensmål som framgår av bilagan till förordningen gälla för gymnasieskolans nationella program. Dessa mål gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

Av granskningen framgår att vissa aspekter av hållbar utveckling tas upp i undervisningen, som ergonomi och ekonomi, men att det är mindre fokus på miljö och att frågorna tas upp på ett övergripande plan snarare än på ett sätt som ger eleverna fördjupad förståelse. Genom att i större utsträckning ta upp miljöaspekter, och låta eleverna reflektera över val de gör i sin yrkesutövning, kan eleverna få en fördjupad förståelse för de etiska frågor som livsmedelshantering, försäljning och hållbar utveckling ställer.⁶

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen så att kopplingen till examensmålen skrivningar om hållbar utveckling stärks. Det innebär bland annat att undervisningen bör innehålla flera aspekter om och för hållbar utveckling, exempelvis miljömässiga och sociala aspekter och att eleverna ges möjlighet att reflektera över dessa frågor. Skolverket har en modul som kan användas i detta, se [Lärportalen | Hållbar utveckling, gy \(skolverket.se\)](https://www.skolverket.se/om-skolverket/utbildning-och-utveckling/utveckling-och-utbildning/utveckling-och-utbildning).

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Karin Lindqvist, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Ewa Mölleryd. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Tilda Lindell och jurist Helena Lund Lönnvik deltagit.

⁶ Ibid.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens frågeställning:

- I vilken utsträckning utformas undervisningen i yrkesämnet för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande?

Granskningens kvalitetskriterier:

Undervisningens innehåll

Uppgifter i undervisningen är autentiska och relevanta och ger förutsättningar för att utveckla specifika yrkeskunskaper. Uppgifter i undervisningen ger eleverna förutsättningar att hantera arbetsprocesser och situationer som de kan möta i ett framtida yrkes liv. Planeringen av uppgifter i undervisningen görs med hänsyn till vilka arbetsuppgifter eleverna utför under apl. Genom undervisningen ges eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Undervisningens form

Undervisningen är varierad och strukturerad. Undervisningen har en tydlig integrering mellan teori och praktik samt mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion i undervisningen. Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Undervisningen utformas för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet, samt verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen anläggs kontinuerligt hållbarhetsperspektiv på ett sätt som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Bilaga 2: Författningsstöd

Enligt skollagen 2010:800 ska utbildningen i gymnasieskolan utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn.⁷ Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.⁸ Yrkesprogrammen ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande.⁹ Av gymnasieförordningen framgår att arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor.¹⁰

I läroplanen anges att det är skolans ansvar att varje elev på ett nationellt yrkesprogram inom gymnasieskolan ges möjlighet att uppnå kraven för en yrkesexamen, som innebär att eleven har uppnått en av branschen godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet.¹¹

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹² Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar.¹³

Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Rektorn har som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna ett ansvar för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar för bland annat följande. Att utbildningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att den organiseras så att den ger utrymme för eleverna att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet. Att lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁴

Av läroplanen framgår vidare att läraren i undervisningen ska skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande samt utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska också stimulera, handleda och stödja eleven samt i undervisningen beakta resultat av

⁷ 15 kap. 3 § skollagen (2010:800).

⁸ 16 kap. 3 § skollagen.

⁹ 16 kap. 16 § skollagen.

¹⁰ 4 kap. 12 § gymnasieförordningen (2010:2039).

¹¹ Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Lgy11), avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

¹² 2 kap. 9 § skollagen

¹³ 3 kap. 14 § skollagen

¹⁴ 4 kap. 4 § skollagen, Lgy 11, avsnitt 2.6, Rektorns ansvar

utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska lärare synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val.¹⁵ Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹⁶

I läroplanen framgår att eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att "observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling".¹⁷ Vidare återfinns i examensmålen för Naturbruksprogrammet och Restaurang- och livsmedelsprogrammet skrivningar kring hållbar utveckling. I examensmålen för Restaurang- och livsmedelsprogrammet framgår att utbildningen ska leda till en fördjupad förståelse av de etiska frågor som livsmedelshantering, försäljning och hållbar utveckling ställer. De etiska frågeställningarna ska även omfatta de tidigare stegen i produktionskedjan, som djurhållning, odling, transport och förädling. Av examensmålen för Naturbruksprogrammet framgår bland annat följande. Att bruka naturen på ett sätt som främjar hållbar utveckling och vårdar ekosystemen ställer krav på såväl biologiska och ekologiska som tekniska och ekonomiska kunskaper. Utbildningen ska utveckla elevernas förståelse av naturens mångfald och hur olika verksamheter använder och påverkar naturen och biologiska processer. I detta ingår också kunskaper om olika energiformer och om energiomsättning. Utbildningen ska ge eleverna möjligheter att kritiskt granska och reflektera över hur vi kan bruka naturen för en hållbar utveckling.¹⁸ I ämnesplanerna för ämnena skogsmaskiner¹⁹ respektive bageri- och konditorikunskap²⁰ finns en beskrivning av ämnet som helhet, ämnets syfte med målpunkter, och en beskrivning av de kurser som ingår i ämnet. För varje kurs finns centralt innehåll och betygskriterier.

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 2.1, Kunskaper, Riktlinjer.

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.

¹⁷ Lgy11, avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

¹⁸ Förordning (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program med bilaga. Enligt 1 § ska de examensmål som framgår av bilagan till förordningen gälla för gymnasieskolans nationella program. Dessa mål gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

¹⁹ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet skogsmaskiner i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2014:69).

²⁰ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet bageri- och konditorikunskap i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2010:64).